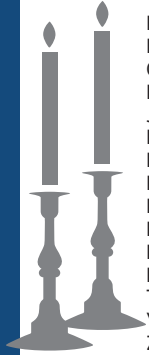


פרשת בלק תשפ"ב

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	8:14
Brooklyn, NY	8:07
Chicago, IL	8:03
Houston, Texas	8:05
Johannesburg, S. Africa	5:15
Lakewood/Deal, NJ	8:06
London, UK	8:56
Los Angeles, CA	7:46
Manchester, UK	9:15
Monsey, NY	8:09
Montreal, Quebec	8:21
Passaic, NJ	8:08
Toronto, Ontario	8:38
Yerushalayim	7:10
Zurich, Switzerland	9:00



בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

בלק

קריאת שמע על המטה

ברשי"פ בלק לא יאכל טרף.

וע' תוס' חולין ק"ה דאין מברך כי הוא רק לשמירה ממזיק כמבואר
בברכות דף ה', וכענין תומת ישרים ק"ז לענין מנקה וק"ש על המטה.
והעיר מדברי ב"ה ר"ה מריב"ש קל"ד שהוא גם שישן מתוך דברי תורה.
וע' לבוש"מ קמ"א ג' ב'.

וע' מנח"ש אולי אונן אומר ק"ש על המטה אף שאסור בכל המצוות.
וע' ברכות ה' כאילו חרב פיפיות דכתיב יעלו חסידים בכבוד ירננו
על משכבותם. וע' ר' יונה אף שאינם ורופים אחר הכבוד אבל הכבוד
כאן כבוד ה'.

והטעם אמאי נקרא חרב פיפיות, כתבו כי מסלק מזיקין כנ"ל, וגם
מסלק יצה"ר כמבואר בהמשך הגמ' ירגז יצה"ט על יצה"ר ואם לאו יקרא
ק"ש וכי.

וע"ש בגמ' דת"ח א"צ ק"ש על המטה כי א"צ שמירה. ולא הובא
ברמב"ם וש"ע.

ומצינו עוד טעם ע' שער הכוונות נ"ז ג' ענין ק"ש על המטה לה
רוח המזיקין שברא. ושם דרושי לילה לתקן מה שגרש טיפות קדושה
לסט"א ושם נתלכשו עם גופים, וצריך להרוג הגופים בק"ש ואחר זה
יחזרו הטיפות לקדושה. ויש שיכול להרוג אלף ק"ה בלילה ויש שהורג
רק דבר יום ביומו.

וע' מ"ב רל"ט ו' ד"א לכתחלה ק"ש בעמידה, וכ"כ במאירי ברכות ד'
ע"ב שאינו מביטו כדרך הדיוטות. אבל בברכות כ"א אמרו שנים ישנים
זה מסתכל לצד זה וכו', ויש לדחות דשם מדינא. וע"ש מ"ב בשם ח"י"א
מ"מ לכתחלה יחמיר א"כ כבר שוכב.

(והביאו בשם תשב"ץ קטן יוסד ושורש העבודה דגם המפיל יאה
בעמידה. אבל בשם קיצור ש"ע וסדר היום דברכת המפיל בשכיבה).
וע' אגרת המוסר בעטיפת הראש, וע' ר"ד אופנהיים באימה ביראה
ובדקדוק וכוונה גדולה.

ויש לזון אי כל זה משום כבוד שמע או משום שמירה או כטעם הנ"ל
שיישן מתוך דברי תורה.

ודנו בזה כמה צריך שיאמר. וע' תו"ט שבת פ"ח מ"ג המוציא פרשה
קטנה של תפלין של שמע ישראל, ואמרו להדיא שמע ישראל כי הוא
שיעור ק"ש על המטה, ואף שבעלמא קורין בעל"פ מ"מ חייב כיון שהוא
פרשה קטנה של תפלין. (ומשמע מדברי דק"ש על המטה א"צ ב' פר'
שיות). ועל"פ מבואר דמדינא דגמ' בעי כל פרשה ראשונה.

וע' מג"א רל"ט בשם ר' ירוחם ש"ע המדרש יאמר כל פרשיות ק"ש
משום רמ"ח תיבות לשמור כל אבריו. ולכא"ז רק לטעם זה.

והנה ע' ירושלמי ברכות פ"א ה"א ו' ע"א דנהגו להתפלל מעריב מר
קדם כדי שלא יסמכו על ק"ש שבמעריב, ויאמרו ק"ש על המטה סמוך
למטה, וע' ק"ע וחרדים שם. ומבואר שלא רצו שיסמכו על ק"ש שבתוך
התפלה, ויש לזון לפי איזה טעם מהנ"ל לא רצו לסמוך על זה.

בית
מדרש

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, ז)

תמנע בת מלכים היתה, בעיא לאיגורי, באת אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קיבלוה, הלכה והיתה פי לגש לאליפז בן עשיו, אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גביר רה לאומה אחרת, נפק מינה עמלק דצערינהו לישראל, מ"ט דלא איבעי להו לרחקה [רש"י: מתחת כנפי השכי נה שהיה להם לגיירה]. (סנהדרין צט:).

הרי שאברהם שהיה מגייר את האב שים פסק שלא לגיירה, ואילו הצטרפו יצחק ויעקב, ואנו מבינים זאת כשיודעים אנו שנעשית אימו של עמלק, אך אעפ"כ נתבעו הם על שריחקה.

עמלק שהוא הסט"א, כדכתיב 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור', הוא יצא מהריחוק שריחוק את תמנע והוא יונק את כוחו ממקום של ריחוק ופירוד.

ונראה שלא רק כדי לקרב את הבריות צריך לאהוב את הבריות, אלא יותר צריך למידה זו

דברי הבהירו

מון ראש הישיבה הגאון הרב אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה

י"ט בתמוז תשכ"ה

סיפר מון ראש הישיבה הגאון הרב אריה פינקל זצלה"ה: "אהבתו הפלאית של זקני מון ראש הישיבה הגאון הרב אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה לתורה היתה ללא כל פניות ונגיעות אישיות, כאשר הוא שמח בתורה של כל יהודי ויהודי.

"דודי, מון רה"י הגר"ח"ה הגאון הרב חיים שמואלביץ זצלה"ה סיפר עובדה מאלפת ששמע מזקני זצ"ל: "בהיותו כבן עשרים שנה למד בישיבת ראדין, אצל החפץ חיים זצ"ל. ראי דין היתה עיירה קטנה, אשר בחורף שררו בה מצבים מאד לא נעימים, בשל ריבוי הגשמים והשלגים, בהיותה מחוסרת תנאי חיים נאותים. השלגים שהיו יורדים שם בכמות גדולה, נשארו בגובהם על פני הרחובות, עד שהשלג היה מגיע לחצי מטר בגובהו, מחזה אשר גם כאן בירושלים עיה"ק אין אנו רואים כמותו.

"בתנאים שכאלה למד שם זקני, כשהוא מתהלך בנעליים קרועות לרגליו. לאביו, מון הסבא מסלובודקא, לא היה כסף לשלוח לו כדי שיקנה נעליים שלימות. במנעלים קרועים הוא הלך בגשם ובשלג.

דברי הימים

במקום שחייבים לרחק. כן מצאנו בסוף הפרשה: "וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" וגו' וצ"ב: מדוע ייחסו אותו כאן לאהרן? [נכמו שדייקו חז"ל בריש פרשת פנחס ואמרו דלפי שהיו השב"טים מביאים אותו וכו' (עי' סנהדרין פב:)].

וצ"ל שמפני שהדין הוא שדמו של הבעל אר מית הותר רק למקנאים קנאת ה' צבקות, ולא למי ששונא הוא לו ח"ו. לפיכך הוצרך הכתוב לייחס את פנחס לאהרן, לומר שהיה במידתו של אהרן "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות", וא"כ כל מעשהו היה רק מתוך קנאת ה' טהורה להרבות כבוד שמים ולא ח"ו מתוך שנאה ואכזריות.

מון רה"י הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל היה מגדולי מרביצי התורה במשך למעלה משני דורות. מעולם לא הרחיק אדם, אהב את כל אחד מבני הישיבה ולא סילק מעליו אפי' את זה שנראה היה לכל כי ראוי הוא לרחקו, ע"ז קירב את כולם לתורה.

מון רה"י שה"ת הגאון הרב חיים שמואלביץ זצלה"ה

באותה תקופה, היו לו לזקני שני תלמידים שמכל אחד מהם קיבל שלושה רובל לחודש. כל רובל

היה שווה אז הרבה, והיה יכול לרכוש לעצמו אפילו שני זוגות נעליים מעולים ביותר.

"אבל מה עשה זקני עם הכסף, עם הששה רובל לחודש? לעצמו הוא לא לקח מאומה, הוא בחר ללכת בשלג הקשה במנעלים קרועים, ובאותם רובלים בחר לו שישה בחורים מגדולי בעלי הכשרונות בישיבה, לכל אחד מהם הוא נתן רובל אחד לחודש, כדי שיאמרו בפניו "דבר תורה" מובחר, מדי חודש בחודשו.

הוספי רה"י הגר"ח"ה ואמר: מעידני, כי למעלה משבעים שנה לא נטל מאומה לעצמו. בביתו לא היה כסף אחד הגון, וכך היו נראים כל כלי ביתו. אבל לדבר אחד היו לו מעות מזומנים - להרצת תורה, לשלם לבני תורה כסף כדי שיאמרו בפניו "שטיקלאך תורה". כזו אהבת תורה היתה לו.

"אין פלא, שמרן הגרא"י יכל להעיד על עצמו בסוף ימיו, שאף פעם לא חסר לו כסף לזיכוי הרב בים בתורה, כי מי שמאז בחרותו לא נטל מאומה לעצמו, ובחר לנעול נעלים קרועות ואת כספו לתת לעמלי תורה, משלמים לו מן השמים כל ימיו ומזמינים לו מעות בדרך נס.

תודתנו להרב יעקב הייזלר שליט"א שהמציא לידנו את הדברים

הנאה בלימוד התורה

ונראית כוונת המהרש"א שתורה בער מלות הופכת להיות חלק מעצמותו, ו"נעשית התורה קנין בנפשו", דהיינו דאינו רק כקלף שכתובים עליו דברי תורה אלא שדברי התורה נבלעין בגופו, והוא והתורה חד הם. ועל"פ מבואר במהרש"א ששתי המימרות של רבא אחת הן, שאינה נקראת תורתו אא"כ יהגה בה.

ומעתה כיון שפי' רש"י בתהלים משעמל בה היא נקראת תורתו, מבואר ד"עמלות" ו"יהגה" חד הם. העמלות היא בעיון בתלמודו לדמות מלתא למלתא להקשות ולת' רץ, וודאי דצריך לזה ללמוד יומם ולילה, וכמפורש בקרא ובתורתו יהגה יומם ולי' לה, אך עיקרה היא העמלות בהבנת דברי התורה בעומק.

ד) והנה כבר ביארנו דכל זה ודאי אינו דוקא כשהוא מצטער ע"י עמלו, אלא גם כשהוא נהנה מכך, ואדרבה, ע"י העונג נב' לעין דברי תורה בדמו עוד יותר, כמש"כ בהקדמת ס' אגלי טל דהשמחה והתענוג בלימודו אינו של"ש, דעיקר המצוה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, דאז דברי תורה נבלעים בדמו, ונעשה דבוק לתורה, ועל"ש שאין דבקות אלא ע"י הנאה. ול' עיל הובא מש"כ המהרש"א שע"י "יהגה" נעשית קנין בנפשו, וכאן הוסיף באגלי טל דזה ע"י התענוג, ואכן העמלות התענוג הולכים בד בבד.

וכן מצינו כמה פעמים באגרות חזו"א שעמל התורה והעונג בה חד הם. ע"ש שכתב "דברים ערבים מרגשים את גוף האדם וצבא אבריו להנאה מדומה, ומשמר חים במדה מסויימת את נפשו, אבל הנאה זו אין בכחה להתחרות עם העונג בגדול

צער צדדי], עמלות זו תורה אחרת.

וכן מבואר ג"כ באוה"ח הנ"ל, דאין עמלות ענין של צער, ואדרבה הנאה ושעשוע הוי, וזה נקרא עמלים בתורה.

ג) ונראה שאין מהות עמלות בתורה שי' למד תורה יומם ולילה ללא הפסק, דאכן ודאי שזה הכרחי, אך עדיין אין זו עמלות בתורה, דהנה בע"ז שם עוד אמר רבא "לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה, שבתחלה נאמר בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה", ופי' רש"י "לעולם ילמד אדם מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגר רה בפיו, ואח"כ יהגה, יעיין בתלמודו לד' מות מלתא למלתא להקשות ולתרץ וכו', לאחר ששנה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעצמו דבר הקשה", ומבואר דאין התורה נקראת על שמו בלימוד תורה "עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה על פיו", אלא רק אם "יהגה" בה יומם ולילה, היינו שיעיין בתלמודו לדמות מלתא למל' תא להקשות ולתרץ, ורק אז נקראת היא על שמו.

וכן מבואר במהרש"א שם, שביאר שני קראת תורתו ע"פ מש"א בנדרים ל"ח א', בתחילה היה משה לומד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה, דפירושו דבתחילת לימודו היה לומדה ומשכחה, עד שלמדה כל כך עד שנעשית קנין בנפשו, והיינו במתנה דקאמר, דמקריא תורתו של ת"ח, והוא הענין שהוסיף רבא שם, לעולם יל' מוד אדם תורה ואח"כ יהגה, שנאמר בתר' רת ה' והדר ובתורתו יהגה, [שע"י] שילמד תורה מרבו עד שתהא שגורה בפיו, אינה תורתו, עד שאח"כ יהגה בה לעיין בה הוא עצמו, שהיא נעשית תורתו במתנה.

א) לא ראה עמל בישראל (במדבר כ"ג כ"א), וכתב באוה"ח "גם נתכוון לומר שה- צדיקים הגם שעושים מצות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל, על דרך אומרו (תהלים עג טז) 'עמל הוא בעי' ני', אלא אדרבה כאדם המרויח וכאדם המ' שתעשע בשעשועים לרוב חשקם בתורה".

והנה כתיב אם בחוקתי תלכו, ופי' חז"ל שתהיו עמלים בתורה, ויש להבין לשון הכתוב "אם בחוקתי תלכו", שכיון שהד' ברים אמורים על עמל התורה, מה ענינה של הליכה כאן.

ב) והנה ביאר אאמ"ר זצ"ל שיחות מוסר מאמר נ' (עמ' רכ"ג) שע"י העמלות זוכה האדם שהתורה נקרא על שמו, ונעשית קנינו ממש, כמו שאמר רבא בע"ז י"ט א' על הפסוק (תהילים א' ב'), כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, בת' חילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, ופי' רש"י בתהילים שם, ומשעמל בה היא נקראת תורתו, עכ"ד דברי אאמ"ר.

מהו מהותה של עמלות בתורה, הדבר פשוט שאין זה כענין מה שמצינו בכל המצוות, טובה אחת בצער ממאה שלא בצער, לפום צערא אגרא, שם אינו גדר בעצם המצוה, משא"כ עמלות בתורה, היא האופן של עצם לימוד התורה. כאן הדג' שה מיוחדת של עמלות, עמלות אמרו ולא צער, ונפ"מ דעמלות גם כשנהנים ממנה, ואי"ז לפום צערא, אבל זו עמלות, [וגם לאיך גיסא, עמלות התורה עצמה ולא בהכנה לתורה, (עי' רש"י מנחות ז' א' גבי אבימי, שהליכה לקראת הלימוד יש בה משום יגעתי ומצאתי), לפום צערא גם

1) וביאר אאמ"ר זצ"ל כי הנאמר אח"כ, והתהלכתי בתוכם וגו', הוא שכר על עמלות בתורה. ונאמר ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלו, ואם בחקותי תמאסו ואם את משפטי תנגל נפשכם לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי, ופי' רש"י ואם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה, ולא תעשו וגו', משאל תלמדו לא תעשו, ואם בחקותי תמאסו, מואס באחרים העושים, ואם את משפטי תנגל נפשכם, שונא החכמים, לבלתי עשות, מונע את האחרים מלעשות, את כל מצוותי, כופר שלא צויתים, להפרכם את בריתי, כופר בעיקר. נמצאנו למדין כי הפתח לכל המעלות המנויות בהמשך הפרשה, עד והתהלכתי בתוכם, הוא העמלות בתורה, והפתח להתדרדרות עד לידי כפירה בעיקר הוא ואם לא תהיו עמלים בתורה, זה מביא לאי עשית המצוות וכו' וכו'.

ענינים, כמו אכילת מצה, אלא הכל ענין אחד ממש.

ועפ"ז מתפרש לשון הכתוב אם בחקותי תלכו, והקשינו לעיל שכיון שהדברים אמר רים על עמל התורה, מה ענינה של הליכה כאן. והנה ביאר הלבוש בזה מש"א בנדרים על עזבם את תורת וגו' ולא הלכו בה, שלא בירכו בתורה תחילה, שר"ל הלכו מלשון טיול ושעשועים, כמו והתהלכתי בתוכם, כלומר שלא חשבו לימודה לטיול והנאה. ואפשר לפרש דברי הכתוב בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ו"תלכו" מלשון טיול ושעשוע, דהיינו שתהיו עמלים בתורה ותהא זאת לכם כטיול ושעשוע, וכמש"כ בא"ט הנ"ל, "דעיקר המצוה להיות שש ושמח ומתענג בלימוד".

ז) וכתב רבנו יונה משלי פ"ב ד', המעלה החמישית, שתתערב לנפשו החכמה ולא יהיה עליו עסקה לטורח מרוב האהבה, כע נין שנאמר "ויהיו בעיניו כימים אחדים" וגו' (בראשית כט, כ), וכענין חופש מטמונים, שהוגד לו כי יש מטמון בבית הזה או בבקעה הזאת, כי לא יהיה עליו לטורח חפוש המ טמון, מדעתו שימצא הון רב במקום אחד ויתעשר ברגע אחד. הנה הזהיר לטורח בד כמה כמבקש הכסף במיני מלאכות והסחר רות, ולהשיג בטרחה וחפושה ערבות חופש מטמונים, ונאמר "שש אנכי על אמרתך" (תהלים קיט, קסב), ולפי הערבות בטרחה וחפושה תפקחנה בה עיני השכל ותשתמר בלב האדם, כענין שנאמר "נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה" וגו' (שם קיט, קיא), והנה ביאור המשל הזה ר"ל וכמט מונים תחפשנה יבאר אותו למטה, באמרו "ודעת לנפשך ינעם" (ב, י). ואז"ל אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ (ע"ז יט, ע"א) הנה תלויה הצלחת הלמוד בחפץ:

שמאחר שאינו מברך עליה מורה שאין קורא בה לשמה ואינו שמח עימה, ולא נהנה בה, אלא היא בעיניו כאומנות בעלמא וכו' וביאר בזה מאי דאמרי' בנדרים בפירוש הכתוב על מה אבדה הארץ, על עזבם את תורתו ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה, שלא בירכו בתורה תחילה, ופירש בלבוש הלכו מלשון טיול ושעשועים, כמו והתהלכתי בתוכם, כלומר שלא חשבו לימודה לטיול והנאה, ורק לאומנות ושלא לשמה יע"ש, [ולשם אומנות אולי ר"ל שזהו עול וחובה, ולא הנאה ושעשוע]. ומבואר ג"כ דההנאה והשעשוע זהו החפצא של תורה, ומברך עליה ברכת הנהנין.²

הנה מבוארים הדברים בפירוש, שברכת התורה היא ברכת הנהנין, ופשיטא שאם ההנאה היא צדדית אין טעם שיברך עליה, יותר ממי שעוסק בשאר חכמות ונהנה מכך, אלא ודאי ההנאה היא מעצם לימוד התורה, שההנאה והמצוה אינם שני ענינים, אלא הכל ענין אחד ממש.

ובהג"ה שם מבואר עוד יותר דהוא ענין אחד, עי"ש בס"ו, ששתי הברכות בבכה"ת ה"ל כמו ביה"נ לפניו ולאחריה, וברכה אחת בשחרית היא על ברכה לאחריה של ת"ת של יום אתמול, ומצדד שם ש"והערב נא" היא ברכה אחרונה על יום אתמול, שיערב בפינו מה שלמדנו אתמול, שבגשר מיות נדחה טעם מפני טעם, ומבקשים אנו שישאר בפינו עריבות הטעם הראשון עם עריבות הטעם האחרון, ועי"ש בהג"ה דאין לומר ששתי הברכות א' ברכת הנהנין וא' ברכת המצות, כמו אכילת מצה והמוציא, דהתם ההנאה והמצוה ב' ענינים, אבל בתר רה חדא מילתא שהמצוה הוא שידע מה שלמד, וההנאה היא ג"כ שיודע מה שלמד ולכן לא תיקנו אלא ברכת המצוה והיא היא ברכת הנהנין, יע"ש. הנה מבוארים הדב רים בפירוש, שההנאה והמצוה אינם שני

של עמל החכמה, אשר נשמת האדם מת רוממת מעל המית העולם, עד שמי השמים ונהנית מזיו החכמה העליונה". וכן כתב "אחר העמל נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קץ". וכתב עוד "אחרי שהאדם עמל זמן מועט בתורה, קונה אהבת התורה, והוא מתאוה ללמוד יותר מכל תענוגי העולם".

ה) ולכאורה מש"כ האג"ט שיעיקר המצוה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, הוא מבואר בדברי ר"א מן ההר נדרים מ"ח ע"ב, דל"ש טעמא דמצוות לאו ליהנות ניתנו אלא במצוה שהיא תלויה במעשה, שכשאדם עושה אותה אינו מתכוין לדבר הנאה וכו' אלא לעשות מה שנצטווה לעשות מאת השם, אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציוי הוא כדי לצייר האמת, ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכו' הלכך ל"ש לומר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שיעיקר המצוה הוא ההנאה והתענוג במה שמבין בלימודו עכ"ל.

ונמצא דלא רק שאין ההנאה סתירה לעמלות, אלא אדרבה, הכל חדא, ההנאה הגמורה היא ע"י עמלות. אמנם בתחילת תה קשה היא העמלות, אך בסופה מלאה היא בעונג וכדברי החזו"א הנ"ל. כל כמה שע"י עמלות יודעים יותר, מבינים יותר, כך גדולה יותר ההנאה, ע"י לימוד ב"קלילות", ההנאה והתענוג הם "קלילים", ע"י לימוד בכל העמלות ובכל העומק, ההנאה והתענוג הם "בכל העומק".

ו) והנה דבר זה שההנאה היא מעיקר מצות לימוד תורה, מבואר הוא ג"כ בלבוש או"ח ס' מ"ז ס"א ש"צריך להזהר בברה"ת להראות שהתורה חשובה בעיניו ונהנה ממנה, כמו שמברך על שאר הנאות, כו'

2) אפשר דכוונתו ע"פ מש"א בור"פ ערבי פסחים באכילת מצה אמרו דצריך להיות בתיאבון, וכתב ברשב"ם שם משום הידור מצוה, ולכאורה היה לנו לומר להיפך, שיעשה בלא פניות, ומה מהדר הוא את המצוה בזה שהוא לתיאבון. ונראה דאין המצוה מעשה אכילה, אלא הנאת אכילה, [וזה ג"כ ענין מש"כ רש"י ר"ה כ"ח דאינו מתכוין במשנה יצא שכן נהנה וע"כ שההנאה הוא החפצא של המצוה, וכמש"נ במק"א], ולכן תוספת הנאה היא הידור במצוה. וכמ"כ בתורה המצוה אינה רק לימוד גרידא, אלא הנאתו היא חלק מצורת המצוה, והוא מש"כ באגלי טל "דעיקר המצוה להיות שש ושמח ומתענג בלימוד".

אכן נראה לחלק בין אכילת מצה דאף היא קשורה להנאה, דלכן יש הידור באכילתה בתיאבון, לבין ת"ת, דבתורה עיקר המצוה הוא ההנאה והתענוג במה שמבין בלימודו, אבל במצוות של אכילה אין עיקר המצוה ההנאה, אלא כך היא צורת המצוה. משא"כ לימוד התורה עיקר המצוה הוא ליהנות ממנה, ולא רק שזו צורת המצוה, והיינו דבמצוה אין התכלית שיהנה, אלא דזו צורת אכילה, משא"כ בתורה זו היא המצוה. וזה מבואר בהגהת הלבוש דלהלן.

3) אך מה שהוסיף בלבוש שכשאינם מברכים ה"ל שלא לשמה, צ"ע דלכאורה זהו ענין בפנ"ע, דמה שלא בירכו שלא נתכוננו לשמה, אך מלשונו ל"מ כן, אלא זה קשור להנאה ושעשוע.

4) ואף אינו כמו אכילת מצה, דנתבאר דההנאה היא מעצם המצוה, דלכן לאלכה בתיאבון היא הידור מצוה, דכאן



Parashas Balak

PARSHA PREVIEW

Below is an English adaptation of this weeks' Parsha Preview
which can be heard live every Wednesday at 2:15

When Balak and Shiva Asar b'Tammuz Converge

Harav Hagaon Moshe Aharon Friedman Shlita

The Chasam Sofer (Teshuvos, Yoreh Deah 356) makes an interesting observation: All the wonders recorded in the Torah, such as those of Yetzias Mitzrayim, were witnessed by Klal Yisrael, and handed down to us b'mesorah — except the story of Bilam. Who told us what transpired between the king of Moav and the sorcerer, Bilam? How would we know that Bilam and Balak met to plot against Klal Yisrael, built mizbechos, and so on? This was all done quietly, after all.

We know about this episode only because Moshe Rabbeinu revealed it to us in the Torah, and someone who denies the veracity of this account is considered a kofer just as if he would be denying "Shema Yisrael," even though it's essentially a private story. This sheds light on Chazal's teaching (Berachos 12) that they considered including the story of Balak in Krias Shema, since it is also a yesod of emunah — the yesod of emunah in Torah that this mofes, this story of how Balak and Bilam plotted against us, was revealed to us.

Now, we have to know who these people, Balak and Bilam, are. According to the Gemara (Sanhedrin 105), Bilam is the son of Lavan — Bilam is ben Beor, and Beor is Lavan, who is also Kushan Rishasayim. On the other hand, we have sources — the Tanchuma and Targum Yonasan in Parashas

Mattos, and others — that say that Bilam is Lavan himself. We have to know if it means literally that he lived for so many years, or if it's his gilgul neshamah, but our sources tell us that Bilam was either the son of Lavan or Lavan himself.

Interestingly, Lavan was the one who said עַד הַגֵּל הַזֶּה and established the monument of Galeid to mark his commitment that he would not bother Klal Yisrael. The fence that blocked Bilam was that very same Galeid that Lavan had established, and if Lavan is Bilam, then he was deterred by his own Galeid.

On the other hand, the Gemara (Sanhedrin 106) teaches that Bilam was only 33 years old, as per the passuk: אֲנָשִׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִקְצֹוּ יָמֵיהֶם. Obviously, there's a machlokes here among the Midrashim whether Bilam was only 33 or whether he was the same Bilam who gave advice to Pharaoh in Mitzrayim, and whether he was Lavan's son or Lavan himself, in which case he must have lived many years.

Ben Yehoyada notes (ibid) that the letters of Bilam, spelled out fully — beis-yud-tav, lamed-mem-dalet, ayin-yud-nun, mem-mem — add up to a gematria of 869, which is equivalent to the gematria of tzaros. Those who are finishing

Yevamos now are finishing with the tzaros, but Bilam is definitely tzaros.

So that's who Bilam is.

Balak's Provenance

Then we have Balak ben Tzipor.

The Midrashim teach, as does the Zohar, and the Chida as well, that Balak is a descendant of Yisro. According to one source, Balak is the son of Yisro. If so, he's the brother-in-law of Moshe Rabbeinu, who was a son-in-law of Yisro. It's interesting to note that if Balak is the grandson of Yisro, then Tzipor must be the son of Yisro, in which case Yisro had a daughter Tziporah and a son Tzipor.

These are very powerful people, Balak and Bilam, and they're coming together to make tzaros for Klal Yisrael.

It's no coincidence that we always learn Parashas Balak around the time of Shivah Asar b'Tammuz. Balak is the great-grandfather of Rus; he is Balak ben Tzipor, and the name Tzipor contains the same letters as "Peretz," the forebear of Malchus Beis Dovid. The Chasam Sofer calculates that Oveid, the son of Boaz and Rus, was conceived on Shivah Asar Tammuz.

We see, then, that aside from the five misfortunes that happened on Shivah Asar b'Tammuz, this day marks the beginning of the process of the ultimate geulah, starting with the establishment of Malchus Beis Dovid.

Shiva Asar b'Tammuz was supposed to be the day of Mattan Torah, the day of the giving of the first luchos.

Shabbos Didn't Fly Away

This year, Shiva Asar b'Tammuz falls on Shabbos, so the fast is postponed to the eighteenth of Tammuz. The Magen Avraham rules that one may recite Shecheyanu on Shivah

Asar Tammuz that falls on Shabbos, as the Three Weeks have not started yet, but perhaps there is deeper significance to this halachah as well.

The sefer Orach Latzaddik, by R' Eliezer Lipa, the son of the Noam Elimelech of Lizhensk, says that when the luchos were broken on Shivah Asar Tammuz, all the letters flew in the air, except the dibrah of Shabbos, which endured. That, he says, is why we say in davening, ושני לוחות אבנים הוריד בידו, וכתוב בהם שמירת שבת, referring to two sets of luchos, both the first and the second. Although in all other respects the first luchos were broken, Shabbos remained, and when Shivah Asar b'Tammuz falls on Shabbos, we get a taste of that. It's a regular Shabbos, but also more than that, because it contains within it the root of Shivah Asar Tammuz, which was originally supposed to be the day of Mattan Torah, and will ultimately be transformed l'sasson v'simchah. Indeed, the Maharsha says (Bechoros 8) that the 22 days from Shivah Asar Tammuz through Tisha b'Av correspond to the 22 days from Rosh Hashanah to Simchas Torah, so Shivah Asar Tammuz resembles Rosh Hashanah, while Tisha b'Av resembles Shemini Atzeres. Shivah Asar b'Tammuz holds within it tremendous potential, both in terms of what it was originally supposed to be and in terms of what it will eventually be.

At the end of the parashah of Balak, we have the story of Pinchas, and again, it's no coincidence that we always read about Pinchas around the time of Shivah Asar Tammuz.

Moshe Rabbeinu forgot the halachah of קנאין פוגעין בו, but Pinchas didn't forget — he remembered something that eluded Moshe Rabbeinu, and he therefore bears a connection to the first luchos, since he did not forget. Ultimately, Pinchas became Eliyahu Hanavi, and the Gemara teaches that one who sees Pinchas in a dream will experience a "peleh." Pinchas, then, represents peleh. What is a peleh? A peleh can also mean a separation. When the Yidden sinned in Shittim, and connected to the

umos ha'olam through znus, Pinchas protested, essentially establishing a barrier, a peleh, between Klal Yisrael and the rest of the nations.

The word peleh contains the same letters as alef. The Torah starts with beis, but the luchos begin with alef — Anochi. Pinchas brings matters back to the ultimate root of the alef.

Reversing the Plunge

We are coming to the time of the churban, a period about which the passuk says, ונתרד פלאים. The word ונתרד פלאים is from peleh, implying that the original state of alef plunged down. And the words ונתרד פלאים have the same gematria as “Chodesh Tammuz.”

So, on one hand, Shivah Asar b'Tammuz commemorates the churban, the downward plunge, but it is also the day that was originally supposed to be the time of Mattan Torah, so it has that power. Aharon Hakohen said, about this day,

מחר, and machar can mean “in the future,” referring to the time when Shivah Asar b'Tammuz will be transformed into a day of sasson v'simchah.

Another profound aspect of Parashas Balak is the prophecies of Bilam, which contain the berachos that he gave in place of curses, as the passuk says, ונתפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה. Many of these berachos contain deep messages regarding le'asid lavo. Bilam said, אוי מי יתנה משמו אל, and the word משמו contains the same letters as ומשם, a reference to the passuk ומשם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחה. This word also has the same gematria as “Dovid ben Yishai.” The Rambam teaches, as well, that the nevuah of Bilam relates to Dovid Hamelech and Moshiach and le'asid lavo.

Hashem should help that during these parashiyos, we should indeed experience the transformation of this period l'sasson v'simchah.



This week's Bishvilei Haparsha is dedicated:

לעילוי נשמת
ישראל מאיר בן אברהם